

EUROOPA KOHTU OTSUS
15. juuli 1970*

Kohtuasjas 41/69,

ACF Chemiefarma NV, aktsiaselts asukohaga Amsterdams, esindaja: advokaat H. van den Heuvel, 84 Rokin, Amsterdam, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis, c/o E. Arendt, Centre Louvigny, 34 B rue Philippe-II,

hageja,

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: õigusnõunik E. Zimmermann, keda abistab Belgia Cour De Cassation'i advokaat G. Van Hecke, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourg'is, c/o õigusnõunik E. Reuter, 4 boulevard Royal,

kostja,

mille esemeks on nõue tühistada või muuta EMÜ asutamislepingu artikli 85 alusel toimunud menetlusega seoses komisjoni poolt 16. juulil 1969. aastal vastu võetud otsust, mis avaldati Euroopa Ühenduste Teatajas L 192, 5.8.1969, lk 5 jj,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president R. Lecourt, kodade esimehed R. Monaco ja P. Pescatore, kohtunikud A. M. Donner, A. Trabucchi (ettekandja), W. Strauß ja J. Mertens de Wilmars, kohtujurist: J. Gand, kohtusekretär: A. Van Houtte,

on teinud järgmise

OTSUSE

[...]

Põhjendused

- ¹ Amsterdams asuv NV Nederlandse Combinatie voor Chemische Industrie (edaspidi „Nedchem”), mille õigusjärglane hageja on, ja veel viis Madalmaade ettevõtjat, mida hageja on hiljem alati esindanud, sõlmisid 1958. aastal Mannheimis asuva ettevõtjatega C. F. Boehringer & Soehne, Mannheimis asuva ettevõtjaga Vereinigte Chiniiefabriken Zimmer & Co., GmbH (edaspidi “Boehringer”) ja Brunswick'is asuva ettevõtjaga Buchler & Co. kokkuleppe, millega nimetatud ettevõtjad reserveerisid endile vastavad kodumaised turud ning nägid ette teistesse riikidesse eksporditava kiniini ja kinidiini hindade ja ekspordikvootide kindlaksmääramise.
- ² Buchler taganes nimetatud kokkuleppes 28. veebruaril 1959.

* Kohtumenetlusekeel: hollandi

3 Kui asjasse oli sekkunud Bundeskartellamt, millele oli nimetatud kokkuleppes teatatud, muutsid Boehringer ja Nedchem 1959. aasta juulis kokkulepet selliselt, et välistasid selles tärned EMÜ liikmesriikidesse.

4 1960. aastal loodi Nedchem'i ja kahe ülal märgitud ettevõtja vahel uus kartell, mis peagi laienes teatud Prantsusmaa ja Suurbritannia ettevõtjatele.

5 See kartell põhines ennekõike kokkuleppel, mis käsitles kaubandust kolmandate riikidega (edaspidi „ekspordikokkulepe”) ning milles nähti muu hulgas ette kiniini ja kinidiini ekspordihindade ja hinnaalanduste kooskõlastatud kindlaksmääramine ning ekspordikvootide jaotamine koos kompensatsioonisüsteemiga juhtudeks, kus ekspordikvoodid ületatakse või need jäävad täitmata.

6 Lisaks laiendati ülalkirjeldatud sätteid samade osapoolte vahel sõlmitud „härrasmeeste kokkuleppega” kogu ühisturul toimuvale kaubandusele.

7 Samas kokkuleppes sätestati ka kõikide tootjate kodumaiste turgude kaitse põhimõte ning kohustati kartelli Prantsuse ettevõtjatest liikmeid hoiduma sünteetilise kinidiini valmistamisest.

8 Kuna komisjoni arvates võisid kokkuleppes tulenevad konkurentsipiirangud mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust, määras komisjon oma 16. juuli 1969. aasta otsusega (EÜT L 192, lk 5 jj.) hagejale 210 000 arvestusühiku suuruse trahvi.

9 Euroopa Kohtu kantseleisse 13. septembril 1969 esitatud hagiavaldusega vaidlustas ettevõtja Chemiefarma NV nimetatud otsuse.

A – Komisjoni pädevuse puudumist käsitlev väide

10 Tuginedes asjaolule, et ekspordikokkuleppes oli teatatud pädevale siseriiklikule asutusele, kes ei esitanud selle suhtes vastuväiteid, palub hageja Euroopa Kohtul hinnata, mil määral välistavad asutamislepingu artiklid 88 ja 89 ning vajaduse korral ka nõukogu määrus nr 17/62 komisjoni pädevuse selliselt teatatud kokkuleppe hindamiseks.

11 Määruse nr 17 artikli 9 lõikes 3 sätestatakse, et „liikmesriikide asutused on pädevad kohaldama artikli 85 lõiget 1”, ent ainult „nii kaua, kui komisjon ei ole algatanud menetlust (määruse) artikli 2, 3 või 6 alusel”.

12 Siseriiklike asutuste poolt võetavatele meetmetele omistatud ajutine iseloom ei saa mõjutada komisjoni õigust kasutada täielikult oma volitusi ühisturu raames.

13 Igal juhul ei teatatud ülalmainitud ametiasutusele „härrasmeeste kokkulepetest”, mille alusel kõnealuse kartelli liikmed ühisturul tegutsesid.

14 Seega ei ole kõnealune väide põhjendatud.

15 Hageja väidab, et komisjonil puudub pädevus, kuna komisjon ei ole esitanud vajalikke tõendeid artikli 85 kohaldamiseks nõutavate tingimuste olemasolu kohta.

16 Nimetatud väide puudutab olulise menetlusnormi rikkumist, mitte aga komisjoni pädevust.

B – Aegumistähtaega puudutav väide

17 Hageja heidab komisjonile ette, et viimane ei võtnud arvesse asjaolu, et väidetav rikkumine on aegunud, arvestades kõnealuste tegude toimepanemise ja komisjoni poolt haldusmenetluse alustamise vahelist ajavahemikku.

18 Sätetes, mis käsitlevad komisjoni pädevust määrata konkurentsieeskirjade rikkumise korral trahve, ei ole sätestatud mingeid aegumistähtaegu.

19 Õiguskindluse tagamiseks peavad aegumistähtajad olema eelnevalt kehtestatud.

20 Aegumistähtaegade pikkuse ja nende kohaldamise üksikasjalike eeskirjade kehtestamine kuulub ühenduse seadusandja pädevusse.

21 Seega ei ole kõnealune väide põhjendatud.

C – Menetlust ja vormi puudutavad väited

I – Vastuväiteteatist käsitlevad väited

22 Hageja väidab, et talle 30. mail 1968 edastatud vastuväiteteatistes ei ole komisjon andnud piisavalt teavet hageja suhtes esitatavate vastuväidete ja nende aluseks olevate tõendite kohta.

23 Seeläbi olevat komisjon raskendanud vaidlustatud otsuse seaduslikkuse kontrollimist Euroopa Kohtu poolt.

24 Määruse nr 17 artikli 19 lõige 1 kohustab komisjoni enne trahvidega seonduva otsuse tegemist andma asjassepuutuvatele isikutele võimaluse esitada oma seisukoht nende suhtes esitatavate vastuväidete kohta.

25 Komisjoni määruse nr 99/63 artiklis 4 sätestatakse, et komisjonil on õigus oma otsustes käsitleda ainult neid ettevõtjate või ettevõtjate ühenduste suhtes esitatud vastuväiteid, mille kohta on ettevõtjatele või ettevõtjate ühendustele antud võimalus teha teatavaks oma seisukohad.

26 Vastuväiteteatis on nimetatud nõudega kooskõlas, kuna selles on selgelt, ehkki kokkuvõtlikult, välja toodud olulised asjaolud, millele komisjon tugineb.

27 Artiklis 19 sätestatud komisjoni kohustus on täidetud, kui komisjon esitab kaitseks vajalikud üksikasjad haldusmenetluse käigus.

28 Komisjon on käesolevas asjas selgelt välja toonud vastuväidete aluseks olevad olulised asjaolud, viidates selgesõnaliselt asjaomaste ettevõtjate teatud koosolekute protokollides sisalduvatele avaldustele ja nende ettevõtjate vahelisele kirjavahetusele 1963. aasta oktoobris ja novembris, milles käsitleti kodumaiste turgude kaitset.

29 Lisaks väidab komisjon oma kontrollile tuginedes, et asjaomased ettevõtjad jätkasid teabe vahetamist oma müügitegevuse kohta, eesmärgiga tagada võimalik kogustel põhinev kompenseerimine ja et kuni 1964. aasta lõpuni oli neil ettevõtjatel kasutusel ühtsete hindade poliitika; eeltoodust järeltab komisjon, et nimetatud ettevõtjad järgisid tootmist ja ühisturul müümist puudutavat „härrasmeeste kokkulepet” ka pärast 1962. aastat.

30 Seega ei ole vastuväiteteatise kohta esitatud etteheited põhjendatud.

II – Haldustoimikuga tutvumist puudutav väide

31 Hageja väidab, et komisjon on rikkunud kaitseõigust, keelates tal haldusmenetluse ajal vaidlustatud otsuse aluseks olevate oluliste dokumentidega tutvumise.

32 Kostja vastab, et ta on võimaldanud hagejal tutvuda vastuväidete hindamise seisukohalt oluliste dokumentidega.

33 Vastuväiteteatises väidetakse, et hageja ja teised kiniini tootjad on kuni 1966. aastani rakendanud ühtsete hindade poliitikat, iseäranis Itaalias, Belgias ja Luksemburgis müüdüd kauba puhul.

34 Vastuväiteteatise kohaselt ilmneb kooskõlastatud tegevus eelkõige ettevõtjate poolt nimetatud riikides rakendatud ühtsetest müügihindadest.

35 Nimetatud väite toetuseks viidatakse vastuväiteteatises (11. lõike viimane lõik) komisjoni ametnike poolt neis riikides läbi viidud kontrolli tulemustele.

36 Hageja taotles haldusmenetluse käigus, et komisjon talle nendest tulemustest teada annaks.

37 Komisjon lükkas selle taotluse tagasi, põhjendades oma keeldumist vajadusega kaitsta teiste asjassepuutuvate ettevõtjate ärisaladusi.

38 Samas väitis komisjon ise, et need ettevõtjad vahetasid vastastikku regulaarselt teavet asjaomastes riikides müüdüd koguste kohta.

39 Kahtluse korral oleks komisjon võinud küsida teiste asjassepuutuvate ettevõtjate arvamust hageja taotluse kohta edastada talle neid ettevõtjaid puudutavaid dokumente.

40 Ei ilmne, et komisjon oleks seda küsinud.

41 Sellegipoolest ei ole hageja haldusmenetluse vältel vaidlustanud asjaolu, et ta kuni 1964. aasta oktoobri lõpuni hindadega seoses kooskõlastatud poliitikat rakendas.

42 Seega ei saanud dokumentide edastamata jätmine ilmselt mõjutada hageja kaitsevõimalusi haldusmenetluses, välja arvatud 1964. aasta novembri ja 1965. aasta jaanuari vahelise perioodi osas.

43 Seega tuleb antud asjaolu käsitleda koos kohtuasja sisuliste küsimustega.

III – Ära kuulamise protokoll koostamist puudutavad väited

44 Hageja heidab komisjonile ette, et viimane ei ole järginud määruse nr 99/63 artikli 9 lõiget 4, kuna ta ei esitanud mõistliku aja jooksul asjaomastele ettevõtjatele ära kuulamise täielikku ja täpset protokoll, andis hagejale liiga lühikese aja omapoolsete märkuste esitamiseks ega veendunud enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist, et hageja nõustub koostatud protokolliga.

45 Hageja, kellele anti haldusmenetluse käigus komisjoni poolt edastatud protokoll projekti kohta omapoolsete märkuste esitamiseks kolm nädalat, ei kasutanud õigust teha ettepanekuid muudatuste tegemiseks ega taotlenud ka talle antud tähtaja pikendamist.

46 Seega ei ole hagejal praegu alust komisjonile ette heita, et viimane andis liiga lühikese tähtaja või ei veendunud enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist, et hageja nõustub ära kuulamise protokolliga.

47 Hageja väidab veel, et kuna komisjon ei esitanud talle protokoll hollandi keeles, rikkus komisjon EMÜ asutamislepingu artiklites 217 ja 248 sätestatud põhimõtteid ning nõukogu määruse nr 1 sätteid.

48 Nõukogu määruse nr 1 artikli 3 sätete kohaselt peavad ühenduse institutsiooni poolt liikmesriigi jurisdiktsiooni alla kuuluvale isikule saadetavad dokumendid olema koostatud asjaomase liikmesriigi keeles.

49 Seega kujutab protokoll hollandikeelse versiooni saatmata jätmise endast dokumendi koostamisel tehtud viga, mis võib mõjutada selle kehtivust.

50 Samas ilmneb hageja poolt esitatud argumentidest, et tal oli võimalik õigeaegselt protokoll sisuga tutvuda.

51 Hageja ei ole väitnud, et protokoll sisaldaks nimetatud asjaolu tõttu teda puudutavaid olulisi ebatäpsusi või puudusi.

52 Seetõttu tuleb järeldada, et tuvastatud viga ei omanud käesolevas asjas kahjulikke tagajärgi, mis võiksid muuta haldusmenetluse kehtetuks.

53 Eeltoodud asjaoludel tuleb ülalosalutatud väited tagasi lükata.

IV – Väited, nagu poleks hageja piisavalt haldusmenetluses osalenud

54 Hageja heidab komisjonile ette, et viimane ei ole järginud üldist õiguspõhimõtet, mille kohaselt on ta kohustatud võimaldama asjassepuutuvatel isikutel osaleda haldusmenetluses, et ühiselt parandada võimalikud ebatäpsused ja täiendada ebapiisavaid argumente.

55 Hageja väite kohaselt ilmneb taoline komisjoni koostöövalmiduse puudumine eelkõige asjaolus, et vaidlustatud otsuses esinevad ilmsed ebatäpsused, kuna komisjon ei arvestanud hageja poolt vastuväiteteatisele antud vastuses esitatud märkusi.

56 Kaitseõigus on tagatud, kui igal asjassepuutuval isikul on olnud võimalus esitada kirjalikult ja suuliselt omapoolseid märkusi tema suhtes komisjoni poolt esitatud vastuväidete kohta.

57 Vaidlust ei ole selles, et haldusmenetluse käigus oli hagejal selline võimalus olemas.

58 Seega ei ole kõnealune väide põhjendatud.

V – Komisjoni määruse nr 99 õiguslikku alust puudutavad väited

59 Hageja väidab, et komisjonile määruse nr 17 artikliga 24 delegeeritud õigus koostada asjassepuutuvate isikute ja kolmandate isikute ärakuulamist puudutavaid sätteid, kujutab endast seadusandlikku tegevust ega ole seega kooskõlas asutamislepingu artikliga 87 ning artiklite 155 ja 4 sätetega nende koostoimes.

60 Artiklis 87 antakse nõukogule ülesanne võtta vastu „kõik asjakohased määrused või direktiivid, et kohaldada artiklites 85 ja 86 esitatud põhimõtted”.

61 Eeltoodust ei saa järeldada, nagu oleks nõukogul keelatud delegeerida komisjonile õigust võtta vastu määrusi, mis on vajalikud nõukogu ülesannete raames vastu võetud eeskirjade rakendamiseks.

62 Asutamislepingu artikkel 155, milles on sätestatud, et nõukogu peab selleks komisjonile andma vastavad volitused, ei piira seda volitamist selliselt, et määrusandlus oleks välistatud.

63 Nõukogu on määruse nr 17 artiklis 19 sätestanud, et selles määruses ettenähtud menetluses osalevatele ettevõtjatele tuleb anda võimalus esitada komisjonile oma seisukoht.

64 Sama määruse artiklis 24 on nõukogu volitanud komisjoni võtma vastu rakendussätteid selliste ärakuulamiste kohta.

65 Kuna asjassepuutuvate isikute ärakuulamise põhimõtte on võtnud vastu nõukogu, siis sellega seotud menetluse läbiviimist puudutavaid eeskirju nende olulisusele vaatamata käsitleda artikli 155 mõistes rakendussätetena.

66 Seega võis nõukogul usaldada menetluse üksikasjade kehtestamise menetluse kohaldamise pädevusega institutsioonile.

67 Järelikult ei ole hageja väide määruse nr 17 artikli 24 õigusvastasuse kohta põhjendatud.

68 Hageja väidab ka, et Euroopa Parlamendile esitatud määruse nr 17 eelnõus ei nähtud ette volituste delegeerimist komisjonile ja seega ei saanud Euroopa Parlament selle suhtes ka oma arvamust esitada.

69 Euroopa Parlamendi poolt heaks kiidetud määruse eelnõu (EÜT 1961, lk 1416) artiklis 20 sisaldub säte, mis on sisuliselt identne määruse nr 17 artikliga 24.

70 Seega ei ole kõnealune väide põhjendatud.

VI – Haldusorgani koosseisu puudutav väide

71 Hageja väidab, et rikutud on üldpõhimõtet, mille kohaselt eeldatakse trahvi määramisega lõppeda võivate menetlustega tegeleva haldusorgani koosseisu püsivust.

72 Kuna sellist üldpõhimõtet ei eksisteeri, ei ole kõnealune väide põhjendatud.

VII – Väide, et menetlusnormi oluline rikkumine seisneb põhjenduste puudumises

73 Hageja esitab mitmeid vaidlustatud otsuse põhjendamisega seotud olulise menetlusnormi rikkumist puudutavaid väiteid.

74 Hageja väidab esiteks, et otsuses mindi mööda mitmetest vastuväiteteatisele antud vastuse olulistest osadest, mis puudutasid eelkõige ravimituru eripärasid ja territoriaalse kaitse sisutust.

75 Nende puuduste tõttu on raskem kontrollida, kas komisjonil oli pädevus asutamislepingu artikli 85 alusel sekkuda seoses liikmesriikidevahelise kaubanduse võimaliku takistamisega.

76 Asutamislepingu artikli 190 kohaselt peab komisjoni oma otsuseid põhjendama, näidates ära, millistele faktilistele asjaoludele meetme õiguslik põhjendus tugineb ning millistel kaalutlustel on vastav otsus tehtud.

77 Samas ei ole nõutav, et komisjon käsitleks kõiki faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, mida iga asjaosaline on haldusmenetluse käigus esile toonud.

78 Trahvi määramise otsuste puhul tuleb põhjendust lugeda piisavaks, kui selles on selgelt ja seostatult välja toodud faktilised ja õiguslikud asjaolud, mille alusel trahv on asjaomastele isikutele määratud, nii et nii asjaomastele isikutele kui ka Euroopa Kohtule oleksid komisjoni põhjenduse olulised elemendid arusaadavad.

79 Vaidlustatud otsusest ilmneb, et komisjoni arvates ei olnud ravimituru olukord asutamislepingus sisalduvate konkurentsieeskirjade rikkumise tuvastamiseks asjaoluks.

80 Järelikult ei rikkunud komisjon olulist menetlusnormi, jättes oma otsuse põhjenduses viitamata teguritele, mida ta – põhjendatult või ekslikult – pidas menetlusega seoses asjassepuutumatuteks.

81 Territoriaalse kaitse osas on otsuses selgelt ja seostatult välja toodud need faktilised ja õiguslikud asjaolud, mille tõttu komisjon väitis, et hageja on koos teiste ettevõtjatega ühenduse piires turud ära jaganud.

82 Seega ei ole eespool osutatud väited põhjendatud.

83 Hageja väidab ka, et mitmed otsuse preambuli punktid on vastuolulised.

- 84 Kuna aga hageja on pelgalt viidanud neile preambuli punktidele, oma väidet selgitamata, ei ole sellele väitele võimalik tugineda.
- 85 Hageja vädaib samuti, et vaidlustatud otsus sisaldab põhjendamata või ebapiisavalt põhjendatud väiteid.
- 86 Kartellikokkuleppenga ostjatele põhjustatud kahju puudutavate põhjendava osa kritiseeritud lõikude näol, on tegemist sedastustega, mis ei ole komisjoni põhjenduse seisukohalt otsustava tähtsusega.
- 87 Otsuse 24. lõike teises ja kolmandas lõigus sisalduvate seisukohtade ebapiisavat põhjendatust puudutava väide seondub otsuse aluseks olevate faktiliste asjaolude tõendatuse ja seega menetluse sisuga.
- 88 Selles osas on komisjoni otsuses sisalduv teave piisav otsuse põhjenduse mõistmiseks ja otsuse kontrollimiseks Euroopa Kohtus.
- 89 Seega ei ole need väited põhjendatud.
- 90 Hageja väitel on kostja rikkunud ka määruse nr 99 artiklit 4, kuna mõnesid vaidlustatud otsuses sisaldunud seisukohti, mis puudutasid iseäranis „härrasmeeste kokkuleppe”, ekspordikokkuleppe ja kogustest sõltuva kompenseerimise õiguslikku ulatust, ei sisaldunud vastuväiteteatistes või sisaldusid seal muus vormis.
- 91 Otsus ei pea tingimata olema vastuväiteteatise täpne koopia.
- 92 Tegelikult peabki komisjon arvesse võtma haldusmenetluse käigus selguvaid asjaolusid ja loobuma põhjendamatuks osutunud vastuväidetest või muutma ja täiendama nii faktiliste kui ka õiguslike asjaolude osas argumente, mis puudutavad neid vastuväideteid, mille juurde nad jäävad.
- 93 Viimatimainitud võimalus ei ole vastuolus artikliga 4 tagatud kaitseõigusega.
- 94 Nimetatud sätet on järgitud, kui otsuses ei omistata asjaomastele isikutele rikkumisi, mida ei ole vastuväiteteatistes näidatud, ja kui otsuses käsitletakse ainult neid asjaolusid, mille kohta asjaomastel isikutel on olnud võimalus esitada oma seisukohad.
- 95 Hagejale 30. juulil 1968 saadetud vastuväiteteatise ja vaidlustatud otsuse sätete võrdlemisel ei ilmne sedalaadi vastuolusid.
- 96 Seega ei ole kõnealune väide põhjendatud.
- 97 Viimaks väidab hageja, et komisjon on rikkunud üldist õiguspõhimõtet, mille kohaselt tuleb asjassepuutuvate isikute tähelepanu juhtuda kaebeõigusele ja selle teostamise tähtsajale.
- 98 Kuna hageja esitas oma hagi tähtaegselt, on nimetatud väide asjakohatu.

- 99 Hageja heidab komisjonile ette, et viimane on rikkunud määruse nr 17 artikli 21 aluseks olevaid põhimõtteid, edastades vaidlustatud otsuse ajakirjandusele ja avaldades selle tervikuna Euroopa Ühenduste Teatajas, ehkki tegemist ei ole otsusega, mille avaldamise nimetatud artikkel ette näeb.
- 100 Sellega on kostja väidetavalt mõjutanud avalikku arvamust ning kahjustanud hageja mainet ja tema positsiooni börsil.
- 101 Määruse nr 17 artikkel 21, milles nähakse ette teatud otsuste avaldamine, ei hõlma sama määruse artikli 15 alusel vastu võetavaid otsuseid.
- 102 Ehkki komisjon ei olnud kohustatud vaidlustatud otsust avaldama, ei tulene artikli 21 sõnastusest ega mõttest selle otsuse avaldamise keeldu, kuna avaldamisega ei avalikustatud ettevõtjate ärisaladusi.
- 103 Otsuse edastamine ajakirjandusele ei muutnud ei otsuse sisu ega tähendust.
- 104 Otsuse avalikustamine võib aidata koguni kaasa asutamislepingus sisalduvate konkurentsieeskirjade järgimise tagamisele.
- 105 Kõnealune väide ei ole seega põhjendatud.

D – Sisu

I – „Härrasmeeste kokkuleppe” staatus ja kestus

- 106 Hageja heidab komisjonile ette, et viimane on käsitlenud kolmandate riikidega peetavat kaubavahetust käsitlevat ekspordikokkulepet ja ühisturul osapoolte tegevust reguleerivat „härrasmeeste kokkulepet” asutamislepingu artikli 85 mõistes jagamatu tervikuna.
- 107 Hageja kinnitab, et erinevalt ekspordikokkuleppest ei ole „härrasmeeste kokkuleppe” näol tegemist asutamislepingu artikli 85 lõikes 1 viidatud kokkuleppega ja et igal juhul lõppes selle kokkuleppe kehtivus 1962. aasta oktoobri lõpus.
- 108 Hageja arvates ei viita ekspordikokkuleppe osapoolte käitumine sellele, nagu oleksid osapooled jätkanud esialgselt „härrasmeeste kokkuleppes” sisaldunud konkurentsipiirangute kohaldamist.
- 109 Vaidlustatud otsuses sisalduvad vastupidised järeldused on hageja arvates seega ekslikud, kuna need põhinevad ebaõigesti tuvastatud asjaoludel.
- 110 ”Härrasmeeste kokkuleppe”, mille olemasolu kuni 1962. aasta oktoobri lõpuni hageja tunnistab, eesmärgiks oli konkurentsi piiramine ühisturul.
- 111 Ekspordikokkuleppe osapooled olid vastastikku kinnitanud oma soovi „härrasmeeste kokkulepet” järgida ja möönavad, et tegidki seda kuni 1962. aasta oktoobri lõpuni.
- 112 Seega väljendas nimetatud dokument tõepäraselt kartelli liikmete ühist kavatsust seoses nende käitumisega ühisturul.

113 Lisaks sisaldus selles kokkuleppes säte, mille kohaselt tuli „härrasmeeste kokkuleppe” rikkumist *ipso facto* käsitleda ka ekspordikokkuleppe rikkumisena.

114 Selleks, et hinnata, kas „härrasmeeste kokkulepe” kuulub artikli 85 lõikes 1 keelatud toimingute hulka, tuleb eeltoodust tulenevalt seda seost arvesse võtta.

115 Kostja põhjendab oma seisukohta, mille kohaselt kehtis „härrasmeeste kokkulepe” kuni 1965. aasta veebruarini, kartelli osaliste dokumentide ja avaldustega, mille ebaselge ja koguni vastuoluline sisu ei võimalda järeldada, et asjaomased ettevõtjad otsustasid härrasmeeste kokkulepe” 29. oktoobril 1962 toimunud kohtumisel lõpetada.

116 Seetõttu tuleb hinnata nimetatud ettevõtjate käitumist ühisturul pärast 29. oktoobrit 1962 nelja alljärgnevalt loetletud asjaoluga seoses: kodumaiste turgude ärajagamine, ühtsete hindade kehtestamine, müügikvootide määramine ja sünteetilise kinidiini valmistamise keeld.

II – Tootjate kodumaiste turgude kaitsmine

117 „Härrasmeeste kokkuleppega” tagati erinevate liikmesriikide tootjatele nende kodumaiste turgude kaitse.

118 Kui teise riigi tootjad tõid pärast 1962. aasta oktoobrit mõnele neist turgudest olulisi kaubakoguseid, nagu näiteks juhtus kiniini ja kinidiini müügiga Prantsusmaal, toimus hindade märkimisväärne ühtlustamine Prantsusmaal kehtinud hindade suunas, mis olid kolmandatesse riikidesse eksportimise puhul kohaldatud hindadest kõrgemad.

119 Kodumaiste turgude kaitse klausliga hõlmatud muude liikmesriikide vahelise kaubanduse väikeses mahus ei tundu olevat toimunud muutusi vaatamata neis riikides kohaldatavate hindade märkimisväärsele erinevusele.

120 Nende riikide õigusaktide vahelised erisused iseenesest ei selgita neid hinnaerinevusi ega ka riikidevahelise kaubanduse sisulist puudumist.

121 Nende asjaolude põhjendamisel ei saa tugineda ka kiniini ja kinidiiniga kauplemisel esile kerkida võivatele takistustele, mis võisid tuleneda kaubamärgiga kaitstud ravimeid reguleerivate siseriiklike õigusaktide erinevustest.

122 Ekspordikokkuleppe osapoolte vahel 1963. aasta oktoobris ja novembris toimunud kodumaiste turgude kaitset käsitlev kirjavahetus vaid kinnitab asjaomaste ettevõtjate tahet jätta olukord samaks.

123 14. märtsil 1964. Brüsselis toimunud asjaomaste ettevõtjate kohtumisel kinnitas seda tahet ka Nedchem.

124 Eeltoodust ilmneb selgelt, et tootjate kodumaiste turgude kaitsmisest tuleneva konkurentsipiirangu osas jätkasid tootjad pärast 29. oktoobril 1962 toimunud kohtumist „härrasmeeste kokkuleppe” täitmist ja kinnitasid ühiselt oma vastavat tahet.

125 Hageja väidab, et kodumaiste turgude ärajagamine, nagu see ilmneb 1963. aasta oktoobris ja novembris toimunud kirjavahetusest, ei mõjutanud mingil moel konkurentsi ühisturul, seda eelkõige toormaterjalide nappuse tõttu.

126 Nagu vaidlustatud otsuses väidetakse, ilmnes toormaterjalide nappusega seotud tõsine oht, vaatamata toormaterjalide vähesusele ja asjaomaste toodete nõudluse kasvule, ainult 1964. aastal, mil Ameerika ametivõimud peatasid tarned Nedchem'ile.

127 Teisalt ei muuda taoline olukord seaduslikuks kokkulepet, mille eesmärk on piirata konkurentsi ühisturul ja liikmesriikidevahelist kaubandust.

128 Siseriiklike turgude jagamise eesmärk oli ühisturul konkurentsi ja kaubavahetuse piiramine.

129 Asjaolu, et toormaterjalide nappuse tõttu võis taolise kokkuleppe mõju konkurentsile ja rahvusvahelisele kaubandusele olla tavapärase perioodidega võrreldes väiksem, ei muuda fakti, et kokkuleppe osapooled oma tegevust ei lõpetanud.

130 Lisaks ei ole hageja esitanud mingeid veenvaid tõendeid selle kohta, et ta oli lõpetanud kokkuleppejärgse tegevuse enne ekspordikokkuleppe lõppemise kuupäeva.

131 Järelikult ei ole põhjendatud väited otsuse selle osa kohta, mis käsitleb tootjate kodumaiste turgude kaitse kokkuleppe jätkumist kuni 1965. aasta veebruarini.

III – Ühine müügihindade kehtestamine

132 Jaotamata turgude, s.t Belgia ja Luksemburgi majandusliidu ning Itaalia puhul ühise hindade kehtestamise osas sätestas „härasmeeeste kokkulepe”, et neil turgudel müüdavatele toodetele kohaldatakse ekspordikokkuleppe alusel vastastikku kokku lepitud kolmandate riikide suhtes kohaldatavaid ekspordihindu.

133 Peaaegu kogu ühisturul müüdava kiniini ja kinidiini tootjate poolt müügihindade ühine kehtestamine võib mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust ja piirab märkimisväärselt konkurentsi ühisturul.

134 Kui ekspordikokkuleppe osapooled kohaldasid kuni 1965. aasta veebruarini ülal mainitud liikmesriikidesse tarnitud kaubale oma kehtivaid ekspordihindu – nagu kostja seda väidab –, tuleb teha järeldus, et nad järgisid endiselt „härasmeeeste kokkuleppe” seda osa, mis käsitles ühist hindade kehtestamist.

135 1962. aasta novembri ja 1964. aasta aprilli vahelise perioodi kohta kostja poolt esitatud andmetest ilmneb, et kartelli raames kehtestatud jooksvad ekspordihinnad ja asjaomaste ettevõtjate (sealhulgas hageja) poolt ühenduse-sisestel kaitsmata turgudel kohaldatud müügihinnad olid pidevalt sisuliselt samasugused.

136 Kui need hinnad erinesidki ekspordihindadest, siis ainult selliste hinnaalanduste või -kõrgenduste võrra, mis üldiselt vastasid „härasmeeeste kokkuleppes” määratletutele.

137 Hageja ei ole esitanud veenvaid tõendeid selle argumendi alusetuse kohta.

- 138 Lisaks kohaldati ühiselt 15protsendilist hinnatõusu, milles lepiti ekspordikokkuleppe alusel ühiselt kokku 12. märtsil 1964 ja millega seoses Nedchem oma vastuseisust loobus, ehkki nimetatud ettevõtja oleks Itaaliasse, Belgiasse ja Luksemburgi müüdava toodangu puhul eelistanud jätkuvalt madalamate hindade kohaldamist.
- 139 Osundatud asjaoludest ilmneb, et müügihindade osas käitusid ekspordikokkuleppe osapooled pärast 1962. aasta oktoobrit ühisturul selliselt, nagu oleks 1960. aastal sõlmitud „härrasmeeste kokkulepe” endiselt jõus.
- 140 Kartelli liikmete poolset hindu puudutavat käitumist pärast 1964. aasta maikuud on põhjalikumalt käsitletud ainult seoses Euroopa Kohtu poolt suulises menetluses kostjale esitatud küsimustega.
- 141 Suulises menetluses ilmnes menetlusosaliste poolt antud teabe põhjal, et 1964. aastal ja iseäranis alates 1964. aasta maikuust kohaldas kartelli üks liige üha sagedamini hindu, mis erinesid jooksvatest ekspordihindadest, ja kostja ei ole suutnud veenvalt selgitada, kuidas on see asjaolu kooskõlas kõnealuse kokkuleppe jätkuva kehtivusega.
- 142 Asjaolu, et Itaalias ja Belgias läbi viidud uurimise tulemusi ei edastatud asjaomastele ettevõtjatele, mis läbi välistati selgituste andmine ja arutamine haldusmenetluse staadiumis, võib olla kaasa aidanud sellele, et asjaolud, mida oleks tulnud selgitada, on jäänud selgusetuks.
- 143 Eeltoodut arvestades ei ole õiguslikult piisavalt tõendatud, et hageja kohaldas teiste tootjatega sõlmitud vastastikuse kokkuleppe alusel Belgia ja Luksemburgi majandusliidus ning Itaalias ühtseid müügihindu pärast 1964. aasta maikuud.
- 144 Seega tuleb 1964. aasta mai ja 1965. aasta veebruari vaheline periood rikkumisest välja jätta.

IV – Müügikvoodid

- 145 Seoses ühisturul teatud kompensatsioonisüsteemiga seotud ja endast kodumaiste turgude jaotamise täiendavat tagatist kujutava müügikvootide kehtestamisega, väidab hageja, et pärast 1962. aasta oktoobrikuud ei täidetud enam sellise süsteemi toimimiseks vajalikku tingimust, milleks oli vastastikkune teatamine kõikidest, sealhulgas ühenduse piires toimunud müügitehingutest.
- 146 Ei ole kindel, et kostja poolt vastupidise väite tõendamiseks esitatud asjaomaste ettevõtjate müügitehingutega seonduvad teated puudutavad ka ühisturul müüdud kaupa.
- 147 Vastupidi – üldiselt viitavad need dokumendid sõnaselgelt „eksporditehingutele” – väljend, mida kartelli liikmed tavatsesid kasutada müügi puhul kolmandatesse riikidesse.
- 148 Samuti ilmneb 1964. aasta jaanuaris kartelli kahe liikme vahel peetud kirjavahetusest, et ka eksporditehinguid puudutavaid andmeid ei edastatud enam regulaarselt.
- 149 Kostja ise möönab vaidlustatud otsuse põhjenduses, et seoses toormaterjalide nappuse ja suurenenud nõudlusega ei rakendatud kvootide järgimise tagamiseks mõeldud

kompensatsioonisüsteemi 1963. ja 1964. aastal, kuivõrd kartelli liikmetel puudus huvi vastastikuste kompenseerivate tarnete vastu.

150 Kostja esitas kohtuistungil tabeli, milles olid välja toodud Nedchem'i, Boehringer'i ja Buchleri' poolt aastatel 1962–1964 müüdüd kiniini kogused, millega soovis tõendada, et kui neid koguseid vaadelda osana kvootide kogumahust, siis ei erinenud need sel perioodil märgatavalt ettevõtjatele kartelli raames eraldatud kvootidest ja järelikult kehtis kvootide süsteem ka pärast 1962. aastat.

151 Isegi kui võtta aluseks kahe eelneva aasta keskmine, ilmnevad nimetatud tabelist (mis pealegi ei kajasta kinidiini müüki) sellegipoolest kõigi kolme ettevõtja puhul märkimisväärsed erinevused võrreldes nende kvootidega.

152 Samuti on komisjoni poolt esitatud andmed üldise iseloomuga, kajastades asjaomaste ettevõtjate poolset kiniini kogumüüki, võimaldamata aga vaadelda nende ettevõtjate käitumise muutumist ühisturul.

153 Kuna ühisturul müügikvootide süsteemi kasutamise jätkumine pärast 1962. aasta oktoobrit ei ole piisavalt tõendatud, tuleb asuda seisukohale, et seda vaidlustatud otsuse osa puudutavad hageja väited on põhjendatud.

V – Sünteetilise kinidiini valmistamise piirangud

154 „Härrasmeeste kokkuleppega” keelati Prantsusmaa ettevõtjate rühmal sünteetilise kinidiini valmistamine.

155 Arvestades ühe liikmesriigi ettevõtjatele teiste liikmesriikide ettevõtjate kasuks kehtestatud piirangute rangust ning selliste ettevõtjate olulisust kõnealusel turul, on sellise keelu eesmärk ilmselgelt ühisturul konkurentsi piiramine ja et see võib mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust.

156 Välja toodud asjaolu, et „härrasmeeste kokkuleppe” sõlmimise ajal ei olnud Prantsusmaa ettevõtjatel võimalik sünteetilist kinidiini valmistada, ei muuda õiguspäraseks piirangut, mis neil sellise tegevuse alustamise täielikult välistab.

157 Asjaolu, et Prantsusmaa ettevõtjad taolise tegevusvabaduse piiramisega nõustusid, on seletatav nende huviga jätkata kodumaise turu kaitsmist, arvestades nende toodete erakordselt kõrgeid hindu Prantsusmaal.

158 Arvestades nimetatud kahe konkurentsipiirangu omavahelist seost, võib põhjendatult järeldada, et tootmise keeld kehtis sama kaua kui territoriaalne kaitse.

159 Ehkki on tõsi, et 1964. aasta märtsis loovutas Boehringer kinidiini valmistamise litsentsi kartelli Suurbritannia liikmele, kelle suhtes oli “härrasmeeste kokkuleppega” kehtestatud Prantsusmaa ettevõtjatele kehtestatud keeluga sarnane keeld, ei mõjuta see asjaolu kuidagi Prantsusmaa ettevõtjate ning kartelli Saksamaa ja Madalmaade liikmete vahel tuvastatud suhteid.

160 Kuigi on võimalik, et vaidlustatud otsuses (29. lõigu viimane alalõik) sedastatud toormaterjalide nappuse tõttu ei avaldanud kodumaiste turgude kaitse lõppfaasis enam

konkurentsile ja liikmesriikidevahelisele kaubandusele märkimisväärset mõju, eksisteeris kartell sellegipoolest kuni 1965. aasta veebruarini.

161 Kuna vastupidist ei ole tõendatud, ja arvestades eespool osutatud kartelli kahe aspekti vahelisi seoseid, tuleb järeldada, et Prantsusmaa ettevõtjate tootmisvabadust piirav kokkulepe kehtis sama kaua.

162 Järelikult ei ole hageja väited selles osas põhjendatud.

VI – Üldine hinnang kartellile ühisturul

163 Eeltoodust ilmneb selgelt, et hageja ning teised kiniini ja kinidiini tootjad osalesid EMÜ asutamislepingu artikli 85 kohaselt keelatud kartellis.

164 Kartellikokkulepe kehtis enamiku aspektide osas ka pärast 1962. aasta 29. oktoobril toimunud kohtumist.

165 Tõsised kahtlused kartellikokkuleppe kehtimise kohta pärast 1962. aastat puudutavad ainult müügikvootide kohaldamist.

166 Asjaolu, et kõnealused ettevõtjad lõpetasid kvoodisüsteemi kohaldamise, ei tundu sellegipoolest olevat konkurentsitingimusi tuntavalt parandanud, kuna ettevõtjad jätkasid endiselt hindade kokkuleppelist kehtestamist, ühisturul müüdavale kaubale 1964. aasta märtsis ja oktoobris ekspordikokkuleppe raames kokku lepitud ühiste hinnatõusude kohaldamist ja oma kodumaiste turgude kaitsmist, samuti jäi kehtima Prantsusmaa ettevõtjatele kehtestatud sünteetilise kinidiini tootmise keeld.

167 Itaalias, Belgias ja Luksemburgis müüdüd kaubale on ühtsete hindade kohaldamine tõendamist leidnud aga ainult kuni 1964. aasta aprillini.

168 Ja lõpuks – isegi kui nentida, et ekspordikokkulepe võis kehtida ühisturgu puudutavast kokkuleppest sõltumatult, tuleb asuda seisukohale, et tegelikult omistasid kartelli liikmed suurt tähtsust mõlema kokkuleppe koos kohaldamisele.

169 Ehkki ekspordikokkulepe oli alates 1963. aasta oktoobrist väidetavalt „peatatud”, ilmneb asjassepuutuvate ettevõtjate poolt nende hilisematel kohtumistel tehtud avaldustest ja nende hilisemast käitumisest selgelt, et nad olid endiselt huvitatud selle kokkuleppe jätkuvast kehtivusest, iseäranis arvestades selle võimalikku kasutamist ühisturul.

VII – Trahvi puudutavad väited

170 Hageja heidab komisjonile ette, et viimane määras trahvi rikkumise eest, mis oli juba lõppenud.

171 Hageja väidab, et määruse nr 17 artikli 15 lõikes 2 sätestatud trahvid on oma olemuselt karistumaksud, mitte kriminaalõiguslikud sanktsioonid.

172 Määruse nr 17 artiklis 15 sätestatud sanktsioonid ei ole oma olemuselt karistusmaksed.

173 Nende eesmärk on õigusvastase tegevuse lõpetamine ja sellise tegevuse kordumise vältimine.

174 Nimetatud eesmärki ei oleks võimalik piisavalt saavutada, kui sanktsioone võiks määrata ainult käimasoleva rikkumiste eest.

175 Asjaolu, et rikkumine on lõppenud ja et sellel ei saa enam kahjulikku mõju olla, ei mõjuta kuidagi komisjoni õigust määrata rikkumiste eest sanktsioone.

176 Trahvisumma määramisel tuleb hinnata rikkumise tõsidust, arvestades eelkõige konkurentsipiirangute olemust, asjaomaste ettevõtjate arvu ja suurust, ühenduses nende ettevõtjate kontrolli all oleva turu suurust ja turusituatsiooni rikkumise toimepanemise ajal.

177 Hageja väidab, et artikkel 15 on õigusvastane, kuna nimetatud sättega ette nähtud trahvide süsteem erineb oluliselt Euroopa Parlamendile esitatud komisjoni eelnõus sisaldunud süsteemist.

178 Tervikuna võttes pole Euroopa Parlamendile esitatud määruse eelnõu sisuliselt muudetud.

179 Seega ei ole õigusvastasusust puudutav väide põhjendatud.

180 Hageja taotleb Euroopa Kohtult trahvi tühistamist või vähemalt märkimisväärset vähendamist, kuna väidetav rikkumine oli oma olemuselt „puhtalt formaalne”.

181 Lisaks väidab hageja, et määratud trahv ja toime pandud rikkumine ei ole proportsionaalsed, iseäranis arvestades asjaolu, et kartellis toetas hageja alati hindade hoidmist madalal tasemel.

182 Juba vaidlustatud otsuses tuvastatud faktide kohta esitatud väiteid puudutavatest põhjendustest ilmneb, et rikkumine ei olnud oma olemuselt „puhtalt formaalne”.

183 Vaidlustatud otsuse 40. lõike kolmandas lõigus on selgesõnaliselt öeldud, et hageja toetas korduvalt suhteliselt madalate hindade kehtestamist.

184 Järelikult on komisjon seda asjaolu trahvi määramisel arvesse võtnud.

185 Hageja kasuks olevaid leevendavaid asjaolusid on arvestatud ja hagejale määratud trahv on kartelli teistele liikmetele määratud trahvidega võrreldes proportsionaalselt väiksem kui tema kvoodid kartellis.

186 Hagejale määratud suhteliselt suur trahv on sellegipoolest põhjendatud ennekõike arvestades seda, et kõnealuse ettevõtja kontrolli all on suurim osa asjaomaste toodete turust, pidades silmas hageja juhtivat rolli kokkulepete koostamisel ja rakendamisel ning tema poolt toime pandud rikkumiste raskust ja tahtlikkust.

187 Vaidlustatud otsuses sisalduvad seisukohad, mis puudutavad hagejale süüks arvatavaid rikkumisi, on seega olulises osas põhjendatud.

188 Kui välistada rikkumise hulgast müügikvootide kehtestamine 1962. aasta novembri ja 1965. aasta veebruari vahelisel perioodil ning müügihindade kehtestamine 1964. aasta mai ja 1965. aasta veebruari vahelisel perioodil, ei vähenda see siiski märkimisväärselt kartellikokkuleppes tulenenud konkurentsipiirangute raskust ja seega on põhjendatud üksnes trahvi kerge vähendamine.

189 Kohane on vähendada trahvi 200 000 arvestusühikule.

Kohtukulud

190 Euroopa Kohtu kodukorra artikli 69 lõike 2 kohaselt on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud.

191 Kuna hageja on olulises osas kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud välja mõista hagejalt.

Esitatud põhjendustest lähtudes,

võttes arvesse menetluskuludokumentide,

kuulanud ära ettekandja-kohtuniku ettekande,

kuulanud ära poolte kohtukõned,

kuulanud ära kohtujuristi ettepaneku,

võttes arvesse Euroopa Majandusühenduse asutamislepingut, eriti selle artiklit 85,

võttes arvesse nõukogu määrust nr 17/62 ja Euroopa Majandusühenduse Komisjoni määrust nr 99/63,

võttes arvesse protokollide Euroopa Majandusühenduse Kohtu põhikirja kohta,

võttes arvesse Euroopa Ühenduste Kohtu kodukorda,

Euroopa Kohus

otsustab:

1. Jätta tühistamishagi rahuldamata.

2. Tühistada Euroopa Ühenduste Komisjoni 16. juuli 1969. aasta otsuse (EÜT L 192, lk 5 et seq) artikkel 1 osas, milles sedastatakse, et hageja on kohaldanud 9. aprillil 1960 sõlmitud „härrasmeeste kokkuleppe” kvoodi- ja kompenseerimissüsteemi puudutavaid sätteid 1962. aasta novembri ja 1965. aasta veebruari vahelisel perioodil ning sama kokkuleppe kuniini ja kinidiini

ekspordihindade ja hinnaalanduste kehtestamist puudutavaid sätteid 1964. aasta mai ja 1965. aasta veebruari vahelisel perioodil.

3. Vähendada hagejale ülal osutatud otsusega määratud trahvi 200 000 arvestusühikuni.

4. Mõista kohtukulud välja hagejalt.

Lecourt	Monaco	Pescatore
Donner	Trabucchi	Strauß
Mertens de Wilmars		

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 15. juulil 1970 Luxembourgis.

Kohtusekretär
A. Van Houtte

President
R. Lecourt